

İhracatta Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesinin (ETGB) Rolü

Muhammed TURGUT^{1*}

¹Gümrük İşletme / Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Tarsus Üniversitesi, Türkiye

*muhammedturgut@tarsus.edu.tr

Orcid No : 0000-0002-0868-7041

Özet – İhracat ülkelerin ekonomik kalkınmasında ve işletmelerin büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. İşletmelerin sürdürülebilir bir yapıda olabilmesi ve küresel dünyanın zorlu rekabet piyasası arasında yer bulabilmesi açısından uluslararası pazarlara açılmaları gerekmektedir. Sınırların ortadan kalktığı, işletmelerin küreselleşme olgusunu benimsediği bir ekonomik düzende bu önemin artarak devam edeceği düşünülmektedir. Bu sebeplerden dolayı hem ülkeler açısından hem de işletmeler açısından ihracat kavramı büyük öneme sahiptir. İhracat sürecinin karmaşık yapısı ve bürokratik süreçlerin yoğun olması ise ihracat süreci yavaşlatan önemli engellerin başında gelmektedir. Bu engeli aşabilmek adına ülkeler ve işletmeler yoğun çaba sarf etmektedirler. İhracatta bu engeli aşabilmenin en önemli yolu sürekli gelişen teknolojiye ayak uydurmak ve çağın gerekliliğini teknoloji aracılığıyla yakalamaktan geçmektedir. Özellikle son yıllarda teknolojiyle birlikte hayatımıza giren e-ticaret kavramı tüm süreçlerde değişimler yaşattığı gibi ihracatta da köklü değişimler yapılmasına sebebiyet vermiştir. Bu köklü değişimlerden birisi de Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) olmuştur. Elektronik ticaretin giderek artması, ihracat sürecindeki model ve numunelerin hızla ulaştırılma ve tüketicilerin aldıkları ürüne hemen ulaşma isteği gümrük süreçlerinin basitleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Gümrükleme süreçlerinin kolaylaştırılmasının ihracatı teşvik edici bir unsur olduğu dikkate alındığında elektronik ticarete gümrük süreçlerinin basitleştirilmesi işletmeler açısından oldukça önemli bir konu olmuştur. Bu kapsamda, çalışmada elektronik ticaret gümrük beyannamesini incelenecek ve ihracatta oynadığı rol ele alınacaktır. Bu alanda yapılan çalışmaların kısıtlı olması ve ETGB uygulamasının yeni bir sistem olmasından dolayı bu uygulamanın sağlayacağı katkıların ortaya konulması literatüre ve karar vericilere yol gösterici nitelikte olacaktır.

Anahtar Kelimeler – İhracat, Gümrük, Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi, Gümrük Beyannamesi, E-İhracat

I. GİRİŞ

Teknolojinin gelişimiyle birlikte ticari faaliyetlerde elektronik ortamlarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ticari faaliyetlerin elektronik ortamlarda gerçekleştirilmesine elektronik ticaret denilmektedir. Elektronik ticaret faaliyetleri sınır tanımaksızın hızla gelişerek küresel bir boyut kazanmıştır. E-Ticaret faaliyetlerinin sınır ötesi faaliyetlerde de gerçekleştirilmesi e-ihracat diye adlandırılan yeni bir kavramı hayatımıza getirmiştir. E-ihracatla birlikte özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ)'in ürünlerini dış pazarlara daha kolay sunabilme olanağı doğmuştur.

Gümrükleme süreçlerinin bürokratik süreçlerinin yoğun olması e-ihracat önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu engelleri aşabilmek adına birçok yenilik ve çalışma yapılmaktadır. Bu kapsamda e-ticaretteki bürokrasiyi azaltabilme ve bu süreci kolaylaştırabilme adına Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) sistemi geliştirilmiştir. Bu sistemin geliştirilmesinde uluslararası ticaretin bayrak kuruluşlarından birisi olan Dünya Gümrük Örgütü'nün çalışmaları önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de ise Dünya Gümrük Örgütü'nün çalışmaları incelenmiş ve 2009 yılında 15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hazırlanan 1 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği (Posta ve Hızlı

Kargo Taşımacılığı) ile söz konusu süreci gerçekleştirecek maddeler belirlenmiştir [6] 10/03/2013 tarihinde ise 28583 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan hızlı kargo işlemlerinde “Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesinin” kullanımına yönelik çıkarılmıştır. Bu yasada yürürlük tarihi ise 10/09/2013 olarak belirlenmiş bu tarihten itibaren Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi” (ETGB) uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB)’nin ihracattaki rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda detaylı bir literatür incelemesi yapılarak incelenmiştir. Çalışmada birinci bölümde ihracat kavramının tanımı yapılarak, ihracat sürecinin gerçekleştirme aşamaları ve ihracat türleri anlatılmıştır. İkinci bölümde ise çalışmamızı oluşturan Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi ile ilgili detaylı bilgiler verilmiş, işleyiş süreci ele alınmış ve ihracattaki rolü belirlenmeye çalışılmıştır.

II. İHRACAT

İhracat ülkeler açısından döviz getirici bir unsurken işletmeler açısından da genişleme ve büyüme stratejilerinden birisidir. Basit bir ifadeyle ihracat mal ve hizmetlerin sınır dışına satılması işlemidir. Geniş kapsamda ise ihracat mevzuatında şu şekilde tanımlanmaktadır: “bir malın, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Ekonomik Bakanlığı’na ihracat olarak kabul edilecek sair çıkış ve işlemlerdir” [9].

Yapılış biçimi bakımından ihracatı iki ana biçimde ele alınabilir [3];

- Doğrudan ihracat
- Dolaylı ihracat

Doğrudan ihracatta, ithalatçı ve ihracatçı arada hiçbir kişi veya kuruluş olmadan ticari faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Dolaylı ihracat ise, ticareti gerçekleştiren ana kuruluşların birisine aracılık eden bir kuruluşun veya kişinin olduğu ihracat türüdür. Özellikle ihracata giriş aşamasında olan veya kurumsal yapıya henüz kavuşmamış firmalar ihracat aşamasında aracı kuruluşlardan yardım almayı tercih etmektedirler. İhracat süreleri ilerledikçe veyahut kurumsal bir yapıya kavuşup nitelikli personel istihdamı gerçekleştirdikçe işletmeler ihracat faaliyetlerinde doğrudan ihracatı tercih etmektedirler. Doğrudan ihracatta aracı kuruluşların olmadığı düşünüldüğünde hem fiyat konusunda hem de esneklik konusunda paydaşlara avantaj sağlamaktadır.

Dolaylı ihracatta işletmeler, bir aracı kuruluşla çalıştığı için hem fiyat konusunda hem de ürün konusunda birtakım dezavantajlı unsurlara sahiptirler. Malın üreticisi olan firma tüketicinin ürünle ilgili görüşlerini aracı kuruluşlardan dolayı öğrenemeyebilir. Özellikle günümüzde bilgi kavramının önemi göz önüne alındığında tüketiciden ürünle ilgili geri besleme alamayan üretici rekabet konusunda rakiplerinin gerisinde kalabilir [5]. İhracat sürecinde başarıya ulaşmak isteyen kuruluşlar ise kendi bünyelerinde ihracat bölümü kurup dolaysız ihracatı tercih etmek zorundadırlar. Yüksek kazanç, pazar faaliyetlerini kontrol altında tutabilme ve sürdürülebilirlik açısından dolaysız ihracat büyük önem arz etmektedir.

İhracat süreci ise içerisinde birtakım unsurları barındıran ve nitelikli istihdam gerektiren bir süreçtir. İhracat sürecinin ana esaslarına bakıldığında 11 ana esas üzerinden ihracat süreci anlatılabilir.

Tablo 1: İhracat Sürecinin Aşamaları

III. ELEKTRONİK TİCARET GÜMRÜK BEYANNAMESİ (ETGB) VE İHRACATTAKİ ROLÜ

Özellikle son yıllarda teknolojiyle birlikte hayatımıza giren e-ticaret kavramı tüm süreçlerde değişimler yaşattığı gibi ihracatta da köklü değişimler yapılmasına sebebiyet vermiştir. Bu köklü değişimlerden birisi de Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) olmuştur. Elektronik ticaretin giderek artması, ihracat sürecindeki model ve numunelerin hızla ulaştırılma ve tüketicilerin aldıkları ürüne hemen ulaşma isteği gümrük süreçlerinin basitleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Gümrükleme süreçlerinin kolaylaştırılmasının ihracatı teşvik edici bir unsur olduğu dikkate alındığında elektronik ticarete gümrük süreçlerinin basitleştirilmesi işletmeler açısından oldukça önemli bir konu olmuştur. Bu kapsamda, ilgili kuruluşlar da ticareti kolaylaştırma adına birtakım düzenlemeler yapmışlardır [6].

Bu düzenlemelerde uluslararası ticaretin bayrak kuruluşlarından birisi olan Dünya Gümrük Örgütü'nün çalışmaları önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de ise Dünya Gümrük Örgütü'nün çalışmaları incelenmiş ve 2009 yılında 15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hazırlanan 1 seri no.lu

Gümrük Genel Tebliği (Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı) ile söz konusu süreci gerçekleştirecek maddeler belirlenmiştir [6]

10/03/2013 tarihinde ise 28583 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan hızlı kargo işlemlerinde "Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesinin" kullanımına yönelik çıkarılmıştır. Bu yasada yürürlük tarihi ise 10/09/2013 olarak belirlenmiş bu tarihten itibaren Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi" (ETGB) uygulanmaya başlanmıştır.

Söz konusu tebliğde söz konusu eşyanın ihracatını posta yoluyla dolaylı temsilciler tarafından düzenlenen "Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi" (ETGB) ile gerçekleştirilmesine imkân tanınmıştır [7].

Buna tebliğe göre, "posta yolu ve hızlı kargo taşımacılığı kapsamında gelen ya da gönderilen miktarı brüt 30 kilogramı ve değeri 1500 AVRO'yu geçmeyen ihracat rejimine konu eşya ve aynı miktar ve değeri geçmeyen serbest dolaşıma giriş rejimine konu ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen eşya ile numunelik eşya ve modellerin gümrük beyanı dahil tüm gümrük işlemlerinin posta idaresi ile hızlı kargo taşımacılığı yapan şirketler tarafından dolaylı temsil yoluyla takip edilip sonuçlandırılabilceği

düzenlenmiştir”. Ayrıca, ihracat sürecinde bu işlemi gerçekleştirebilmek için vekaletname ibrazı aranmayacağı da bu tebliğde yer almıştır [6].

Posta hizmeti veren kuruluşlar tarafından ihracat sürecinde elektronik ortamda düzenlenen beyannameye “Elektronik Ticarete Gümrük Beyannamesi (ETGB)” adı verilmiştir [2]. Bu beyannamenin düzenlenebilmesi için 15.000 Euro ve 300 kg altında bir gönderiye sahip olunması gerekmektedir. Tüm bu süreçlerin gerçekleşmesine yani e-ticaret yoluyla ülke sınırları dışarısına satış yapılmasına elektronik ihracat veya mikro ihracat adı verilmiştir [4].

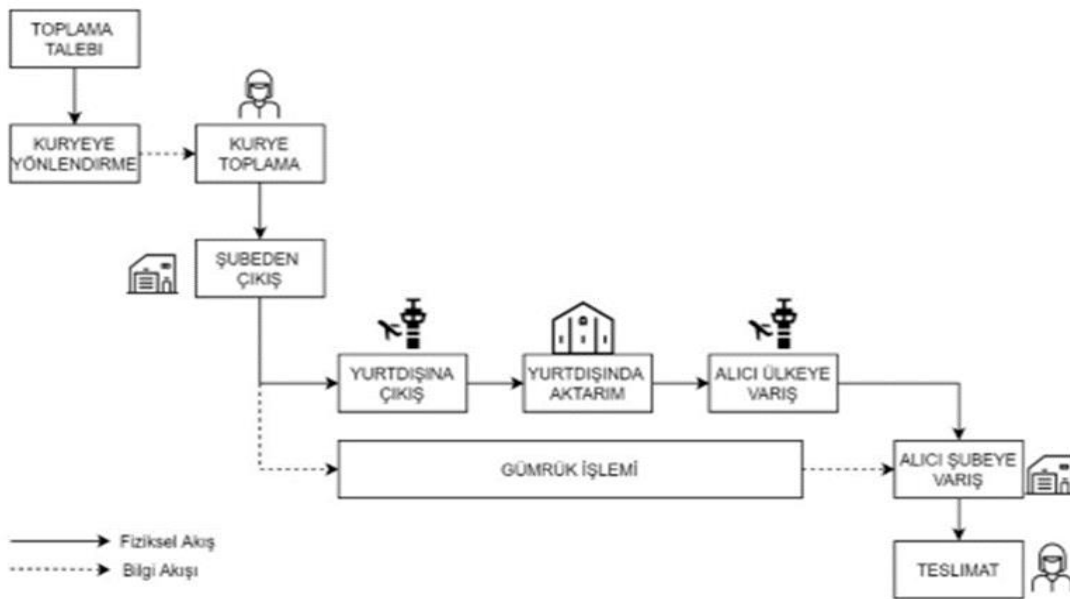
Elektronik ticaret gümrük beyannamesi zaman ve maliyet açısından avantajlar sağladığı için e-ihracatı cazip hale getiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. ETGB kargo ve posta işlemlerini gerçekleştiren lojistik firmaları tarafından hazırlanmaktadır. Bu işlemi gerçekleştiren lojistik firmaları, ihracatı gerçekleştiren firma yetkilisinden aldığı bilgilerle onları temsilen beyannameleri oluşturmaktadır. Bu sayede gümrükleme süreçlerinin yorucu ve karışık süreçlerini mikro ihracatı gerçekleştirecek kişiler ve kurumlar yaşamadan kolaylıkla süreci tamamlayabilmektedirler. ETGB’nin geleneksel ihracattan en önemli farkı gümrük müşavirliği, ardiye vb. işlemlerden kaynaklı masrafları söz konusu olmamasıdır. Klasik gümrükleme süreçlerinde çok fazla kurumla beyanname sürecinde temasta olmak gerekirken, bu sistemde

tek bir işletmeyle görüşülerek tüm süreçler kolay bir şekilde tamamlanmaktadır. Zaman ve kaynak harcamasından kaynaklı oluşan dezavantajları ortadan kaldırmaktadır. Bu yüzden ETGB mikro ihracatı gerçekleştirecek olan gerçek ve tüzel kişilere kayda değer avantaj ve fırsatlar sunmaktadır. Diğer bir önemli sağladığı fırsatta, KDV iadesi süreçlerinin bu beyannameyle kolay bir şekilde gerçekleşiyor olmasıdır. Gönderi esnasında bürokratik olarak herhangi bir kuruluşa veya kişiye vekalet verilmesinin gerekmemesi de sağladığı avantajlar arasında yer almaktadır [10]. ETGB ile yurtiçine satış yapar gibi işletmelerin yurtdışına satış yaptığı ve ürünlerini gönderdiği görülmektedir.

ETGB mikro boyutta gerçekleştirilen ihracatları hızlandıran önemli bir sistem olmuştur. Bu beyanname ile internet üzerinden yapılan satışların ihracattaki payının artması hedeflenmiştir. Kargo firmaları tarafından doldurulan ETGB sayesinde birçok evrak kullanımı ortadan kalkmıştır. ETGB işleminin gerçekleştirilebilmesi için kargo ve posta işletmesine de bazı evraklar teslim edilmesi gerekmektedir. Bu belgeler ise şöyledir [8];

- Gönderi belgesi
- Yetkilendirme belgesi
- Onaylı fatura nüshası

Bu belgelerle birlikte kargo işletmesine başvuru yaparak elektronik ticaret gümrük beyannamesinin doldurulması ve işleme alınması gerçekleştirilir.

Şekil 1: Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) İşleyişi (Kaynak: DHL; Acet ve Yüğünt: 2021).

Yukarıdaki akışta ETGB belgesi alabilme ve işleyiş hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Bu sürecin başlaması için ihracatçının lojistik firmasına başvurması ve belgelerle birlikte bilgi vermesi yeterlidir. Başvuruyu yaptıktan sonra ilgili lojistik işletmesi gönderilecek ürüne yönelik ETGB'yi sistem üzerinden doldurarak eşyayı ihracata hazır hale getirecektir. Lojistik firması tarafından bu ihracatla ilgili evrakların birer nüshasını ihracatçının da arşivinde tutması önemlidir. Halihazırda ETGB belgesi düzenleme yetkisi bulunan birkaç farklı lojistik işletmesi mevcuttur. Bunlara örnek verecek olursak; PTT, UPS, DHL ve FedEx gibi kargo firmalarının elektronik ticaret gümrük beyannamesi düzenleme ve taşımayı gerçekleştirme yetkisi bulunmaktadır [11].

Klasik ihracatta oluşan birçok dezavantajı ortadan kaldıran bir hamle olan ETGB sistemi birçok avantajı bünyesinde bulundurmaktadır. Özetle sağladığı avantajları ise şu şekilde sıralayabiliriz [2]:

- a. Birçok kurumdan onay ve imza almadan kaynaklı ortaya çıkan masraflar ve gümrük müşavirliği gibi maliyet unsurları ortadan kalmaktadır.
- b. Vekaletname verme gibi bürokratik süreçleri ortadan kaldırarak zaman tasarrufu sağlamaktadır.
- c. Klasik ihracattaki beyanname süreçlerinde uğraşılan birçok faaliyeti devre dışı bıraktığı için zaman ve maliyet noktasında avantajlar sağlamaktadır.
- d. Gerçekleştirilen gönderilerde KDV iadelerinin alınabilmesi bu beyanname ile mümkündür.

IV. SONUÇLAR

İhracatın e-ticaret faaliyetleri sürecinde kolaylıkla gerçekleşebilmesi adına Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) sistemi geliştirilmiştir. Yapılan bu çalışmada ETGB sisteminin ihracattaki rolü belirlenmiştir. Bu kapsamda ETGB'nin kullanımıyla küçük işletmelerin hatta bireylerinde ihracat sürecine dahil edildiği ve ihracatın kolaylaştığı göz önüne alındığında ihracat artırıcı önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu kapsamda bu sistemin uluslararası ticarete birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Bunların başında ihracat sürecinin kolay olmasının daha fazla tüzel ve

gerçek kişiliği ihracata dâhil etme olanağı sağlamıştır. Özellikle ihracatçıyı, gümrükleme süreçlerinin çok fazla bürokratik sürecinden arındıran ETGB ülke içerisinde yer alan kuruluşları ve kişileri ihracat konusunda cesaretlendirmektedir. Bu etkiler düşünüldüğünde daha fazla ihracatın yapılması ülke içerisinde yer alan işletmeleri uluslararası piyasaya adapte etmektedir. Üreticilerin ekonomik ve rekabet gücünü pozitif yönde etkilerken katma değerli ihracat noktasında da olumlu etkiler yaratmaktadır. Katma değerli ihracatın artması ve daha fazla ihracatçının olması ülkenin de ekonomik büyümesini beraberinde getirmektedir. Ayrıca artan ihracatla birlikte kişi ve kuruluşların yabancı işbirlikleri artmakta, yeni iş fırsatları doğurmaktadır. Makro boyutta ise ihracatın ülkeye döviz kazandırıcı etkisinin ETGB ile artan ihracatta daha fazla döviz girdisi sağlayacaktır. ETGB sisteminin dezavantajları arasında ise, mikro bazda ihracat arttığı için devletin kontrolünün zorlaştığı ve ürün gönderimi sırasında oluşacak aksaklıkların ülke imajını negatif yönde etkilemesi görülebilir.

Çalışmanın sonucunda uluslararası ticarete entegre edilen ETGB sistemi ile ilgili yapılan çalışmaların oldukça az olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmanın bu kapsamda literatüre önemli katkılar sunacağı ve farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Gelecek çalışmalarda ihracatçıların bu konudaki görüşleri ele alınabilir. Mevcut sistemin aksaklıkları tespit edilerek, çözüm önerileri geliştirilebilir. Henüz e-ihracat faaliyeti gerçekleştirilmemiş işletmelerin bu sisteme dahil edilebilmesine yönelik politikalar üretilebilir.

KAYNAKLAR

- [1] Aceri, A. ve Yügünt, C. (2021). Küresel E-Ticaret Sisteminde Kullanılan Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesinin Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığına Etkileri. OPUS International Journal of Society Researches, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1573-1595.
- [2] Çağdaş, K. F. (2020). Elektronik Ticarete Gümrük Beyannamesi Nasıl Verilir? , <https://worldef.net/elektronik-ticarete-gumruk-beyannamesi-nasil-verilir/>. Erişim Tarihi: 01.04.2022
- [3] Capela, J. J. (2011). Import/Export For Dummies®. John Wiley & Sons
- [4] İsayev, O. ve Nart, Ö. (2020) A'dan Z'ye E-İhracat. İstanbul: Worldef E-Commerce Forum Yayınları

[5] Karafakıoğlu, M. (1997). Uluslararası pazarlama. Beta Yayınları, İstanbul.

[6] T.C. Ticaret Bakanlığı (2018). Hızlı Kargo Taşımacılığında Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılmasına İlişkin Uygulamalar. <https://ticaret.gov.tr/data/5b87dcea13b8761160fa1832/41b682624d63bbb1138f87c814b3c013.pdf>. Erişim Tarihi: 31.03.2022

[7] T.C. Ticaret Bakanlığı Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü (2019). Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi (ETGB) İşlemleri Yükümlü Ve Memur Kılavuzu. <http://haber.evrin.com/files/9054.pdf> s.s 1-12.

[8] Ticimax (2020). ETGB nedir, nasıl beyan verilir? <https://www.ticimax.com/blog/etgb-nedir-nasil-beyan-verilir> Erişim Tarihi: 08.11.2023.

[9] Ünüsan, Ç., & Canitez, M. (2018). Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar, Gazi Kitabevi, Ankara.

[10] Uzun, M. (2019). Kalkınma Planı ve Hızlı Kargo İşlemlerinde Gümrük. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/kalkinma-plani-ve-hizli-kargo-islemlerindegumruk/451495> Erişim Tarihi: 11.12.2022

[11] Yolda (2020). Elektronik Ticaret Gümrük Belgesi Nedir? . <https://www.yolda.com/blog/etgb-belgesi-elektronik-ticaret-gumruk-beyannamesi-nedir/> Erişim Tarihi: 12.11.2022